

Grundlovstale Bogø 2010

Tak fordi I vil høre på mig i dag og tak fordi jeg har fået lov til at deltage i Jeres grundlovsfest. For man må virkelig sige, at I her på Bogø fejrer grundloven, som den i virkeligheden har fortjent at blive fejret.

For når vi fejrer grundloven, fejrer vi i virkeligheden vores demokrati, som vi i dagligdagen let kommer til at betragte som en selvfølgelighed. Men det er det bestemt ikke.

Da vi for 161 år siden, i 1849 fik vores grundlov, var det en fantastisk omvæltning. Enevældet var dengang virkelig et diktatur. Hvis folk sagde eller skrev noget, som ikke passede kongen, kom man i spjældet, hvor man kunne få lov til at rådne op. Der var ingen rettigheder for borgerne, hvis de udfordrede kongemagten.

Det er også lærerigt at sætte vores demokrati i et historisk perspektiv, når vi i dag beskæftiger os med de mange nye og skrøbelige demokratier rundt omkring, som vi gerne vil understøtte. – Mest af hensyn til os selv.

Når vi folketingsmedlemmer viser besøgende rundt på Christiansborg, fremviser vi også grundloven. Det er en stor flot bog med svungne bogstaver. Men i virkeligheden står der slet ikke så meget i den. Jeg har en moderne udgave her. Den fylder ikke meget mere end en pixibog, men tag ikke fejl af den, - den er sej.

Den er meget svær at lave om på. Og sådan skal det også være. Grundloven er i høj grad borgernes værn mod statens magtmisbrug. – Derfor skal den heller ikke kunne ændres på grund af en pludselig folkestemning.

Den oprindelige grundlov fra 1849 gav virkelig magten til folket. Den foreskrev næsten reelt demokrati, så alle mænd, også dem der hverken kunne læse eller skrive, fik samme ret til at stemme, som de lærde.

Det var der selvfølgelig mange, der med ret god grund, var betænkelige ved. Det var bl.a. Grundtvig. Han var til gengæld en af dem der gjorde noget ved det. Han udviklede sammen med Kold højskolebevægelsen, hvor Rødding Højskole åbnede som den første i 1844. Altså 5 år før grundloven. Siden kom der mange flere højskoler til, der kunne "klæde almindelige mennesker på" til den demokratiske udfordring.

Med nederlaget ved Dybbøl i 1864, blev mange af dem, der var betænkelige ved almuens stemmeret, endnu mere betænkelige. Det var jo ikke kun generalerne, der havde klokket i det i krigen. Den politiske dagsorden havde også været præget af helt urealistiske, nationalistiske drømmerier.

Denne skepsis blev grobund for, at højre i 1866 kunne gennemføre en ændring i grundloven, der gav godsejerne den reelle magt indtil 1901. Højre indgik en aftale med "bondevennerne", der sikrede Højre flertal i landstinget til gengæld for nogle frihedsrettigheder til bønderne. Det viste sig dog hurtigt at være det rene bondefangeri, for bøndernes frihedsrettigheder blev meget hurtigt glemt efter at revisionen af grundloven var gennemført.

På den måde fik Højre mulighed for at blive siddende på regeringsmagten, selv om de ikke havde flertal i Folketinget. – Og sådan blev folkestyret reelt sat ud af kraft i mange år, hvilket i høj grad resulterede i stilstand i det politiske arbejde.

Et praktisk eksempel på, at intet fungerede var, at Christiansborg bare lå som en brandtomt fra branden i 1884 til 1901, hvor det reelle folkestyre blev genindført.

Det gik nemlig hverken værre eller bedre, end at kun tre højremænd blev valgt til Folketinget i 1901. På den baggrund turde Højre simpelt hen ikke fortsætte med at regere, da det åbenlyst var imod folkets vilje. Derfor overlod de magten til flertallet i Folketinget.

Med hensyn til de kun tre valgte højremænd, skal man dog hæfte sig ved, at vi dengang havde samme valgsystem, som man stadig har i England, hvor hver kreds vælger en repræsentant. Det betyder, at mindre partier har meget svært ved at gøre sig gældende, hvorfor det også bliver taget op i England nu. Her er altså et eksempel på, at vi i Danmark er ca. 100 år forud for England.

Da Højre havde opgivet at regere mod flertallet, benyttede man lejligheden til en grundlovsrevision, så sådanne aftaler ikke igen kunne sætte folkestyret ud af kraft. Det skete ved grundlovsændringen i 1915.

Her blev parlamentarismen genindført, så ingen regering kan sidde, hvis den har et flertal imod sig i Folketinget.

Samtidig ændrede man valgloven, så hvert parti fremover bliver repræsenteret i Folketinget, i relation til de stemmer det opnår på landsplan; og kvinderne fik valgret.

Kvindernes valgret er det grundlovsændringen i 1915 mest er kendt for, men egentlig har parlamentarismens indførelse størst betydning ud fra et demokratisk synspunkt. Helt overordnet var det dog meget heldigt, at man havde spørgsmålet om kvindernes valgret med i denne grundlovsændring. Det er nemlig helt afgørende for en grundlovsafstemning, at ændringsforslagene appellerer til mange mennesker, da den ikke kan gennemføres uden et ja fra 40% af de stemmeberettigede. – Men det er som sagt en god ting, at det er vanskeligt at ændre en grundlov.

Samtidig er gennemførelsen af kvindernes valgret et smukt eksempel på, at det ikke kun er antallet af stemmer, men i høj grad spørgsmålet om de rigtige argumenter, der flytter tingene. Det var jo alene et spørgsmål om retfærdighed, og ikke særinteresser, der gav kvinderne valgret. – Og argumenterne har jo været overbevisende, da det kun var mændene, der kunne stemme.

Siden har der som bekendt været endnu en grundlovsændring, nemlig i 1956, hvor Landstinget blev afskaffet og vi fik kvindelig tronfølge. Her var det nok igen den folkelige sag om tronfølgen, der sikrede 40% tilslutning til afskaffelsen af landstinget.

Men hvad er det egentlig der er så eminent ved demokratiet?

Ja, først og fremmest skal man holde sig for øje, at demokrati ikke er det samme som "flertals-diktatur". Det vigtigste i den demokratiske proces er ikke afstemningen, men

debatten. I debatten er det ikke flertallet, men det bedste argument der vinder. Men den øvelse kræver respekt for modstanderne, og det er netop noget af hemmeligheden i at demokratiet er så god en styreform.

Som ved grundlovsændringen i 1915, hvor over 40% af de stemmeberettigede mænd stemte for kvindelig valgret, er det ikke flertallets egoistiske interesser, men derimod respekten og argumentets kraft, der flytter tingene.

En del af denne debat foregår i vores samfund pressen. Derfor er pressefriheden også en meget væsentlig del af den ytringsfrihed, der kan sikre en åben og fordomsfri debat.

Man kan mene mange forskellige ting om muhammed-tegningerne og den krise der fulgte, men jeg tror så godt som alle fordømmer forfølgelsen af Kurt Westergaard. Religiøse argumenter har ikke noget at gøre i et demokratisk system. Disse argumenter gælder nemlig kun for dem der har samme religion. Derfor må de afvises, hvis vi skal have en fri meningsdannelse.

Men det er ikke kun i forbindelse med islam, at vi kender religiøse argumenter. De findes bestemt også i andre sammenhænge. Derfor er der også taget højde for det problem i grundloven, hvor den danske folkekirkeordning er helt speciel.

De fleste lande har en skarp adskillelse mellem stat og kirke, men i Danmark har man været mere raffineret. Her har man indført folkekirken, som samarbejder med staten, for til gengæld ikke at mene noget som helst om politik. Da ingen kan tegne folkekirkens holdninger, vil der altid være lige så mange holdninger til et politisk spørgsmål, som der er præster i Danmark. – Og hvis det alligevel skulle gå galt, har Folketinget endnu en nødbremse, da "folkekirkens forhold ordnes ved lov" (vedtaget af Folketinget altså).

Mange betragter ordningen som en favorisering af folkekirken, men det er det ikke. Folkekirken betaler i høj grad fordelene med indskrænket indflydelse.

Af og til hører man, at demokratiet er det mindst ringe system. Forstået på den måde, at det er besværligt og ineffektivt, men alligevel bedre end alternativet.

Men det passer nu ikke rigtig. For når alle har haft indflydelse på en beslutning, vil de få medejerskab til den, og derfor næsten ubevist arbejde for at det bliver en succes. Derfor vil beslutninger truffet gennem en demokratisk proces, have langt større opbakning, end de beslutninger, der bliver trykket ned over hovedet på folk.

Forskellen udtrykkes klart på to forskellige måder at sige (næsten) det samme på:

- 1) Nede på kommunen har de fundet på at.....
- 2) Her i vores kommune har vi bestemt at.....

Det er tydeligt, at der er forskel på hvor meget man bakker beslutningen op, når man udtrykker sig på den ene eller anden måde. Den første tilhører dem der ikke føler de har medbestemmelse. Den anden er demokratiets udtryk.

Derfor er demokratiet ikke kun den mindst ringe styreform. – Det er i høj grad den bedste! Den er altid værd at fejre!